

**Kontrollkommisjonen
for
Psykisk helsevern for barn og ungdom, Oslo/Akershus II**

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Oslo, den 31.01.12

HØRINGSUTTAELSE – NOU 2011:9

Det vises til høringsbrev av 25.08.11 med (utsatt) høringsfrist 06.02.12.

Kontrollkommisjonen merker seg at utvalget i innledningskapittelet (s. 12, venstre spalte) slår fast at man har manglet særskilt kompetanse når det gjelder barn og unge, og at man derfor ikke har gått inn i spørsmål knyttet til disse gruppene. Dette er beklagelig da lovgivningen ikke inneholder tilstrekkelig rettssikkerhetsgarantier for barn og unge innen det psykiske helsevernet.

Det gjennomføres i liten grad utredning og behandling i døgninstitusjon i det psykiske helsevernet for barn og unge. Tjenesteleveransen skjer i det alt vesentlige gjennom poliklinisk og ambulant oppfølging. Barnets hjem, skole og nærmiljø er blitt stadig viktigere aktuelle arenaer for det psykiske helsevernets arbeid med barnet.

Lovgivningen har ikke fulgt med på denne utviklingen. Lovens rettssikkerhetsgarantier (materielle regler, vedtakskrav, protokollkrav og klagerett) er begrenset til å fange opp spørsmålet om etablering av psykisk helsevern for barn mellom 12 og 15 år og ved gjennomføring av tiltak i døgninstitusjon, jf. lovens kapittel 2 og 4. Lovens rettssikkerhetsgarantier knyttet til tiltak i døgninstitusjon fanger likevel ikke opp de kanskje mest alvorlige inngrep overfor barn og unge som undergis døgnbehandling; tvangsbehandling og tvangsernæring av barn under 16 år.

I og med at barn i svært liten utstrekning legges inn til døgnopphold er behovet for å iverksette integritetskrenkende tiltak blitt større på barnets ulike arenaer for øvrig. Utenfor døgninstitusjon gjennomfører det psykiske helsevernet integritetskrenkende tiltak med hjemmel i samtykke fra foreldre og nødrettsbetraktninger, eksempelvis i skolevegrinssaker og i saker der barnet viser utagerende atferd. Fysisk maktbruk i eget hjem, på skoleveien, på skolen, på fritidsaktiviteter eller på gaten av personale fra det psykiske helsevernet kan representere betydelige inngrep overfor barnet.

Det eksisterer ingen materielle regler som omhandler hvilke tiltak som kan benyttes og hvilke vilkår som evt. må være oppfylt før man kan gjennomføre slike tiltak mot barnets vilje.

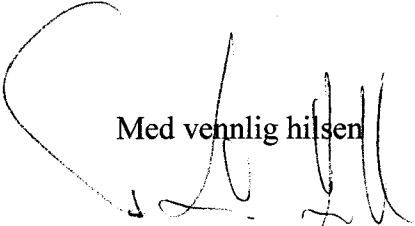
Beslutninger om bruk av tiltak utenfor institusjon (og ved tvangsbehandling og tvangsernæring av barn under 16 år i døgninstitusjon) kan ikke påklages og det eksisterer ingen regler som sikrer at barnets mening kommer fram og evt. vektlegges¹. For kontrollkommisjonene er det vanskelig å følge med på denne praksisen, både fordi kommisjonene ikke har mandat til å behandle klager dersom barnet viser vegring, samtidig som det ikke eksisterer særskilte krav til dokumentasjon og rapportering når slike tiltak gjennomføres.

Kort oppsummert innebærer ovennevnte at man under dagens lovgivning finner nær sagt ingen rettssikkerhetsgarantier for

- integritetskrenkende tiltak og bruk av tvang for barn under 16 år utenfor døgninstitusjon og
- ved medisiner og ernæring mot barnets vilje i (og utenfor) døgninstitusjon når barnet er under 16 år.

Det er betydelig rettssikkerhetsproblem at dette er rettstilstanden som preger situasjonen innen den delen av det psykiske helsevernet hvor størst volum av utredning og behandling leveres (poliklinisk- /ambulante tjenester).

En samlet kontrollkommisjon mener på ovennevnte grunnlag at det er behov for en særskilt utredning av behovet for lovendringer spesielt rettet mot det psykiske helsevernet for barn og unge.



Med vennlig hilsen

Tore Roald Riedl
Kontrollkommisjonsleder

¹ Det er liten tvil om at helsetjenesten generelt henger etter når det gjelder barns uttalerett i saker av stor viktighet for dem selv. Regelen i pasient- og brukerrettighetsloven § 4-3 oppstiller en 12-års grense for uttalerett. Både innen rammene av barne- og barnevernlov eksisterer det regler som sikrer at barn blir hørt når beslutninger skal tas og verktøy som sikrer at dette blir gjennomført (talsperson, sakkyndig/dommer) fra barn er 7 år. Det er et paradoks at man innen det psykiske helsevernet tar beslutninger som kan innebære en krenkelse av barns integritet uten at lovgivningen sikrer tilstrekkelig uttalerett.